

kiemelkedhessék a félelmetes gúzsból, és saját sorsának felelős irányítója lehessen. Senki sem nyújthat neki kezet ezen az úton, ha maga nem akarja, nem fogadja el s nem szorítja meg a feléje nyújtott jobbot, olyan erővel mint a fuldokló, aki meg akar menekülni.

Terapeutikus közösségi keretetek megfelelnek annak, aki valóban ki akar szabadulni szerencsétlen helyzetéből. Lehetőséget nyújt a fiataloknak arra, hogy visszaszerezhessék önbecsületüket, uralkodjanak érzelmeiken és vigasztaló tanúságot tehessenek saját maguknak, szeretteiknek és mindazoknak, akik törődnek a társadalom javával arról, hogy ezen – mint minden egyéb – téren is csodákat teremthet a jóakarát.

A "Cél az ember" program lelkes munkatársainak őszinte nagyra-becsülésemet fejezem ki. Keresztény szeretetből és közösségi felelősségtudatból választottátok munkátoknak ezt a sajátos területet. Hasonló tisztelettel adózom mindazoknak, akik – közvetlenül vagy közvetve – tanulmányaikkal, törvényjavaslataikkal és egyéb kezdeményezéseikkel arra törekszenek, hogy győzelmet arathassunk ezen a drámai jelenségen. Az embert, a szenvedő embert szolgáljátok tevékenységekkel, aki várja, hogy elhaladjon mellette a jó szamaritánus, türelme olaját öntse sebeire, s nagylelkű készségének borával gondozza ezeket (vö. Lk 10,34).

5. Csak így válhatunk "Isten fiaivá Jézus Krisztusban" és benne szűnhet meg minden megkülönböztetés és gát, amely megakadályozza a megértést és kölcsönös felelősségvállalást. "Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert mindannyian egyek lettetek Krisztus Jézusban" (Gal 3,28). Ha, Szent Pál tanításának megfelelően, mind egyek lesztek Krisztusban, akkor ebben az intézményben kifejtett tevékenységek hamarosan meghozza a várt eredményeket.

Megszűnik az egoizmus, a szélsőséges magatartás, a magány, a feszültség és viszály. Mert egyedül csak Krisztus valósíthatja meg teljesen vágyaitokat s szabadíthat meg igazán. Ő, aki vállalva a keresztfeszítést új életre támadott fel s ebben mindazokat részesíti, akik hisznek őbenne és befogadják őt teljes szeretettel.

KÖRLEVÉL HÚSVÉT ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL ÉS MEGÜNNEPLÉSÉRŐL

Az Isteniszteleti Kongregáció 1988. január 16-i keltezéssel "Paschalis sollemnitatis" címen körlevelet bocsátott ki, hogy emlékeztesse a lelkipásztorokat és híveket a liturgikus reform nagyböjtre és húsvétra vonatkozó rendelkezéseinek megtartására. A több mint száz pontból álló és hét fő részre osztott dokumentum főbb gondolatait ismertetjük, hiszen a húsvéti triduum, az Úr szenvedésének és feltámadásának emlékeztete és ünneplése hitünk valamint a liturgikus év csúcspontja.

A bevezető hangsúlyozza nagyböjt és húsvét jelentőségét:

3. A keresztények sok helyen, lelkipásztoraikkal együtt, a legnagyobb jelentőséget tulajdonítanak ezeknek az ünnepeknek, szép számmal és nagy lelki haszonnal vesznek rajtuk részt.

Egyes vidékeken azonban kezd kihűlni az a buzgóság és lelkesedés, amellyel a húsvéti vigília reformját kezdetben fogadták. Néhol már a húsvéti vigília ünnepe is oly kevésbé ismert, hogy egyszerűen ünnepi előestésimésének tekintik; úgy ünneplik, mint a vasárnapot megelőző szombat esti miséket.

Másutt az ünnepek időpontjára vonatkozó rendelkezéseket nem tartják meg, a híveknek alkalmasabb időkből népi ájtatosságokat tartanak, s így ezeket jobban látogatják, mint a tulajdonképpeni liturgikus cselekményeket.

Kétségtelen, hogy ezeknek a nehézségeknek az egyik okát az magyarázza, hogy mind a papság, mind a hívek képzése hiányos arra vonatkozólag, milyen központi szerepet tölt be a húsvéti misztérium az egyházi évben és a keresztény életben.

I. A nagyböjt

6. A nagyböjt kegyelmi idő: elvezet húsvét ünnepének szent csúcsára.

"A nagyböjt kettős feladata, hogy előkészítse a katekumenokat és a híveket húsvét titkának ünneplésére. A hitujjoncokat az ünnepélyes elkötelezettség (beiratkozás), a bűnbánati ünnepek és az oktatás készíti elő arra, hogy a bevezető szentségek által Krisztus tagjaivá válhassanak; a hívek pedig készüljenek fel keresztségi ígéretük megújítására Isten szavának buzgóbb hallgatásával, imádsággal és bűnbánattal" (Püspöki szertartáskönyv, 249.).

8. Az egyházközségek, amelyekben nincsenek katekumenek, ne zárják ki imáikból azokat, akik húsvét éjszakáján az első szentségek által nyernek fölvetelt az egyházba.

9. Tartsunk katekizist a nagyböjt alatt azoknak a felnőtteknek, akik ugyan mint gyermekek nyerték el a keresztséget, de nem kaptak hitoktatást, s ezért nem járultak sem a bérnálásához, sem az eukarisztiához.

14. A húsvéti bűnbánati idő őrizze meg bűnbánati jellegét. "A katekizisek véssék a hívek lelkébe – egyidejűleg a bűnök szociális következményeivel – a bűnbánat tulajdonképpeni lényegét: a bűn megutalását, mivel az az Isten megbántása" (Püspöki szertartáskönyv, 251.).

A szív megtéréséből fakadjon a bűnbánat gyakorlása...; feleljen meg annak a lelkiületnek, amelyről világosan beszél az evangélium; felhasználható a szükségét szenvedő testvérek javára, de alkalmazzuk mindezt korunk körülményeihez és életföltételeihez.

A nagyböjti vasárnapokra vonatkozólag a 24. pontban a következőket olvashatjuk:

A számariai asszony, a vakonszületett és Lázár feltámasztásának evangéliuma – amelyek az A év 3., 4. és 5. nagyböjti vasárnapjaira vannak előírva – felhasználhatók a B és C években is, mivel ezek a szövegek jelentősek a keresztény életbe való beépülésre. Ez főleg ott érvényes, ahol katekumenek vannak.

26. Ha a püspöki kar úgy rendelkezik, megőrizhetjük azt a szokást, hogy a kereszteteket befödjük a templomban nagyböjt 5. vasárnapján. Ebben az esetben azonban maradjanak befödve a nagypénteki szertartás végéig, a képek pedig a húsvéti vigília kezdetéig.

II. A nagyhét

27. A nagyhét napjai, hétfőtől csütörtökig is, előnyben részesülnek minden egyéb ünneppel szemben. Keresztséget és bérmálást se szolgáltassunk ki ezeken a napokon.

Virágvasárnap.

28. A virágvasárnap összeköti Krisztus királyi győzelmének elővételezett ünnepét szenvedésének meghirdetésével. A húsvéti misztérium ezen két szempontjának egybekapcsolása tűnjék ki világosan a liturgia ünneplésében és a katekézisben.

29. Minden templomban csak egy körmenetet szabad tartani, és pedig a hivatól leglátogatottabb szentmise előtt; ez azonban lehet a szombat illetve a vasárnap esti szentmise is.

A dokumentum sürgeti, hogy a körmenetre a misekönyvben előírt három lehetőség közül az elsőt kövessük. A másodikat, harmadikat "ne használjuk kényelmességből vagy azért, mert könnyebbek".

III. A húsvéti triduumról általában

38. Az egyház évenként a nagycsütörtök esti utolsó vacsora ünneplésétől a húsvét vasárnap első vecsernyéjéig tartó három napon ünnepli az ember megváltásának legnagyobb titkait. Ezt az időközt joggal nevezzük: "Krisztus keresztfeszítése, sírbahelyezése és feltámadása három napjának".

39. Nagypénteken mindenütt tartani kell a böjtöt és a hústól való megtartóztatást; ajánlatos, folytassuk ezt nagyszombaton is, úgy, hogy az egyház emelkedett és nyílt szívvel érkezzék az Úr feltámadásának örömehez.

40. Nagypénteken és nagyszombaton ünnepeljük nyilvánosan, a hívek közösségével az Olvasmányos órát és a Reggeli dicséretet.

41. A húsvéti triduum illő ünnepléséhez szükséges, hogy elegendő számú segédkező és ministráns működjék együtt.

42. A nagyhét ünneplésében, főként pedig a húsvéti triduumban külön jelentőséget nyer a népnek, a papnak és a segédkezőknek az éneke. ... A püspökkari konferenciák dolgozzák ki azoknak a részeknek dallamait, amelyeknél sohasem hiányozhat az ének. Ezek a következők: a, A nagypénteki egyetemes könyörgések; esetleg a diákónus felszólítása és a nép felelete; b, Énekek a szent kereszt előtti hódolatra; c, A húsvéti gyertya körmenetének akklamációi, a húsvéti örömeinek, a lecke utáni allelúja, a litánia és a keresztvíz megáldása utáni akklamációk.

43. Ajánlatos, hogy a kisebb szerzetesi – papi vagy nem papi – közösségek valamint egyéb társulatok a nagyobb templomokban vegyenek részt a húsvéti triduum ünnepségein.

IV. A nagycsütörtöki esti mise az utolsó vacsora emlékére

45. Teljes figyelmünket fordítsuk azokra a titkokra, amelyeknek emlékeztétét ünnepeljük ebben a szentmisében: az eukarisztia és a papság elrendelését és a testvéri szeretet parancsát. Ezekről tartsuk a homíliát.

48. Az ünnep megkezdése előtt álljon teljesen üresen a tabernákulum, a hívek áldozásához szükséges ostyákat konszekráljuk az áldozatnak ezen az ünnepén. Az átváltoztatandó legyen elegendő a nagypénteki áldozásra is.

53. Nagycsütörtökön úgy áldozzanak a betegek közvetlen az oltártól, az áldozás percében, hogy diákónusok, akolitusok vagy áldoztatók vigyék az oltáriszentséget hozzájuk; ilyen módon mélyen összekapcsolódnak a betegek az ünneplő egyházzal.

55. A szentmise végén az oltáriszentséget a tabernákulumba helyezzük, amelyet bezárunk. Nincs megengedve a szentségkitétel monstanciával.

A szentség megőrzésére szolgáló hely ne öltse magára egy "szent sír" jellegét. Kerüljük magát a "szent sír" kifejezést. A megőrzés helye ne jelképezze az Úr temetésének helyét, hanem szolgálja az eukarisztikus kenyér megőrzését a nagypénteki áldozásra.

56. Szorgalmazzuk a híveknél, hogy tartsanak a nagycsütörtök esti szentmise után szentségimádást a templomban az oltáriszentség előtt. Eközben olvashatjuk a János evangélium egyes részeit (13-17. fejezetek). A szentségimádás azonban éjfél után történjék minden ünnepélyesség nélkül, mivel már megkezdődött az Úr szenvedésének napja.

V. Nagypéntek

59. Ősi hagyomány szerint az egyház ezen a napon nem ünnepel szentmisét. A hívőknek csak Krisztus szenvedésének és halálának ünneplése folyamán nyújtjuk a szentáldozást; a betegeknek azonban, akik nem tudnak részt venni ezen az ünnepen, a nap bármelyik szakában elvihetjük.

66. Teljes egészében olvassuk fel az előírt olvasmányokat. A válaszos zoltárt és az evangélium előtti éneket énekeljük a megszokott módon. A szenvedéstörténetet János szerint olvassuk fel, vagy énekeljük, mint virágvasárnapján. A szenvedéstörténetre következzenek egy homília, amelynek végén a pap fölszólíthatja a híveket rövid imádságos csendre.

67. A nagy egyetemes könyörgéseket imádkozzuk átfogó erejük teljességében, ahogy elő vannak írva, és ahogy az ősi hagyomány ránk származtatta, mivel utalnak Krisztus szenvedésének egyetemes megváltó erejére, aki az egész világ üdvösségéért függött a kereszten. Súlyos és általános szükség esetében a helyi ordinárius engedélyezhet vagy előírhat saját szándékot is.

A misekönyvben található általános könyörgésekből a pap kiválaszthatja azokat, amelyek a helyi körülményeknek jobban megfelelnek. Azonban őrizze meg a könyörgések sorrendjét és általános jellegüket.

VI. Nagyszombat

74. Fölállíthatunk a templomban egy képet, amely Krisztust a kereszten, a sírban pihenve vagy a halottak országába leszállva ábrázolja, s ezzel nagyszombat titkát szemlélteti, avagy a fájdalmas Szűzanya képét, hogy a hívek kifejezhessék tiszteletüket.

75. Az egyház ezen a napon szigorúan tartózkodik a szentmise ünneplésétől. A szentáldozást is csak mint útravalót nyújthatjuk a haldoklóknak. A szentgyónást és a betegek kenetét kivéve nem szolgáltatjuk ki a többi szentséget sem.

77. Tanítsuk meg a híveknek nagyszombat sajátos jellegét. A mai nappal esetleg egybekötött szokásokat – mivel régebben elővételeztük nagyszombatra a húsvéti ünnepet – helyezzük át az éjszakára vagy húsvét napjára.

VII. Urunk feltámadásának főünnep

77. A legrégebb hagyományok szerint a húsvéti vigília "az Úr ért átvirrasztott éjszaka" (Kiv 12,42). Az éjszakai virrasztás, amit ekkor tartunk, megemlékezik arról a szent éjéről, amelyiken az Úr föltámadt, és amelyet ennél fogva "minden virrasztás anyjának" tekinthetünk (Szt. Ágoston Sermo 219). Ezen az éjszakán az egyház imádkozva várja az Úr feltá-

madását, és megünnepli a keresztség, a bérálás és az eukarisztia szent-segeiben.

78. "A húsvéti vigilia egész ünnepe éjjel történik, ne kezdődjék a sötétség beállta előtt és ne végződjék a vasárnapi pirkadat után" (Püspöki szertartáskönyv, 332). Ezt az előírást szigorúan be kell tartani. Az ellenkező és itt-ott meghonosodott visszaéléseket és szokásokat, amelyek szerint a húsvéti vigiliát a vasárnapi előmise órájában ünneplik, el kell vetni. Néha azzal okolják meg ezt az eljárást, hogy nincs elég éjszakai közbiztonság. Ezt azonban nem alkalmazzák karácsony éjszakájára vagy más természetű rendezvényekre.

80. A húsvéti vigilia az Úr második eljövételének várását is ünnepli.

84. A diákónus meghirdeti a húsvéti örömhírt, amely költői szavakkal éneklí a húsvéti titkot, beleágazva az egész üdvtörténetbe. Ha nincs diákónus és a pap nem tud énekelni, átruházhatja azt egy énekesre.

85-86. A Szentírásból vett olvasmányok alkotják a húsvéti vigilia második részét. Az ószövetségi szövegek tipológiai értelme az Újszövetségen alapul és azokban az imákban jut kifejezésre, amelyeket a pap minden egyes olvasmány után mond. Hasznos lehet, ha a híveknek rövid bevezetéssel föl tárjuk ezt a tipológiai értelmezést.

A nemzeti vagy egyházmegyei liturgikus bizottságok gondoskodjanak arról, hogy a lelkipásztorok rendelkezésére álljanak a szükséges segédeszközök.

90. Az eukarisztikus ünnep a húsvéti vigilia negyedik és csúcspontja, mert az alkotja a húsvéti titkot, Krisztus kereszthalálának megemlékezését, a feltámadott jelenlétét, az egyházba való beépülés teljességét, az örök húsvét elővételezését.

91. Ügyelni kell, hogy ezt az eukarisztikus ünnepet ne siessük el. Ellenkezőleg az egész szertartás és annak minden szava nyerjen a lehető legnagyobb kifejező erőt: a hívek könyörgése, amellyel az újonnan megkereszteltek először gyakorolják mint hívők a királyi papságot; a följánlási körmenet, amelyben együttműködnek az újonnan megkereszteltek; a kánon – betoldásával –, amelyet lehetőség szerint énekeljünk; s végül az áldozás, mint a titokban való részvétel legmélyebb pillanata.

92. Üdvös, ha húsvét éjszakáján a szentáldozást az eukarisztikus jelek teljességében, a kenyér és a bor színében szolgáltatjuk ki. A helyi ordináriusok dönthetik el, vajon megfelelő-e ez.

95. Amikor kihirdetjük a húsvéti vigiliát, ne olyan kifejezéseket használjunk, amelyek azt a benyomást keltenék, hogy nagyszombat estéjét ünnepelelnék. Ellenkezőleg hangsúlyozzuk, hogy a vigilia húsvét éjszakájának ünnepe, mint az egyetlen istentisztelet. Sürgessék a lelkipásztorok a híveknél, hogy vegyenek részt az egész húsvét éjszakai ünnepen.